

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Warszawa, dnia 24 września 2008 r.

Jolanta Fedak

DUS/503/92/JM/08

**Pan Senator
Mieczysław Augustyn
Przewodniczący
Parlamentarnego Zespołu
d.s. Osób Starszych**

Szanowny Panie Senatorze,

W związku z Państwa pismem z dnia 6 sierpnia br., znak: BSS – P20S-4/08, dotyczącym udzielenia informacji na temat działań i aktów prawnych, które w zamierzeniu Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej mają poprawić pozycję osób starszych w społeczeństwie polskim, pragnę uprzejmie poinformować, co następuje.

Polityka państwa w stosunku do osób starszych oparta jest przede wszystkim na dwóch systemach: systemie zaopatrzenia emerytalnego oraz systemie pomocy społecznej.

W Polsce żyje 6.5 miliona osób w podeszłym wieku przy określeniu progu starości według wieku socjalnego (czyli określonego na podstawie uprawnień do świadczeń socjalnych). Liczba ta systematycznie wzrasta. Czynniki demograficzne, takie jak wzrost liczby osób starszych, spadek liczby urodzeń, wydłużanie długości trwania życia, zmiany struktury rodziny, wzmacniają presję na system zabezpieczenia społecznego reagowania na coraz to nowe problemy związane ze starością.

Ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej wyznaczyła zadania w stosunku do tej grupy społecznej, wytyczając nowy kierunek myślenia o nowoczesnej pomocy społecznej, ale dzisiaj już wiadomo, że sposób podejścia do niektórych zadań wymaga ponownego przemodyfikowania. Pomoc społeczna wzięła na siebie ciężar działań naprawczych wobec niewystarczających świadczeń realizowanych w ramach innych podsystemów zabezpieczenia

społecznego. obejmując m.in. zapobieganie powstaniu sytuacji mogących powodować konieczność udzielania świadczeń w przyszłości i pomoc o charakterze niematerialnym w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych.

Istotą tych działań jest takie wsparcie, aby osoby starsze mogły samodzielnie funkcjonować w środowisku, mając możliwość zaspokojenia podstawowych potrzeb, aktywność społeczną, realizację ról społecznych. Osoby starsze w systemie pomocy społecznej w Polsce nie są wyodrębnioną grupą świadczeniobiorców, do której adresowane są specjalne formy pomocy w zakresie świadczeń pieniężnych, z wyjątkiem zasiłku stałego, przyznawanego również ze względu na wiek i spełniania przez taką osobę kryterium dochodowego. Podobnie jak inne osoby znajdujące się w trudnej sytuacji, zależnie od potrzeb, osoby starsze mogą zostać objęte pomocą finansową lub rzeczową. Osoby starsze, znajdujące się w trudnej sytuacji mogą korzystać z pomocy finansowej w formie świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, między innymi zasiłku stałego, zasiłku okresowego i zasiłku celowego a także specjalnego celowego, który adresowany jest do osób, których dochody przekraczają kryterium dochodowe. Obok świadczeń finansowych bardzo ważne są działania skupiające się na jak najdłuższym pozostawaniu osób starszych w dotychczasowym środowisku poprzez świadczenie usług - opiekuńczych i specjalistycznych opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz w różnego rodzaju ośrodkach wsparcia funkcjonujących w środowisku lokalnym.

Poza świadczeniami, z jakich korzystają osoby starsze w środowisku, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, osoba nie radząca sobie z czynnościami dnia codziennego może zostać skierowana do domu pomocy społecznej. Ponadto osoby te mogą korzystać z całego katalogu niespecyficznych form pomocy takich jak: udzielenie schronienia czy posiłku.

Osoby starsze mogą również korzystać z pomocy w ramach programu wieloletniego **„Pomoc państwa w zakresie dożywiania”** ustanowionego ustawą z dnia 29 grudnia 2005 r. (Dz.U. Nr 267 poz. 267). Pomocą w ramach programu obejmowane są obok dzieci i młodzieży osoby starsze, w szczególności osoby samotne, w podeszłym wieku, chore lub niepełnosprawne.

Ponadto w będącym w przygotowaniu projekcie Krajowego Programu „Zabezpieczenie Społeczne i Integracja Społeczna na lata 2008- 2010” podjęto inicjatywę działań w odniesieniu do osób starszych, których celem będzie przemodyfikowanie systemu prawnego w taki sposób, aby jak najpełniej odpowiadał na potrzeby osób starszych.

W najbliższym czasie planuje się wdrożenie nowych regulacji, które przyczynią się do poprawy uczestnictwa seniorów w życiu społecznym. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przygotowuje projekt ustawy o zmianie ordynacji wyborczej, który umożliwi seniorom głosowanie korespondencyjne lub za pomocą pośrednika. Planowana jest również zmiana regulacji dotyczących samorządu terytorialnego i wprowadzenie na poziomie gmin rad seniorskich, co zapewni większy udział organizacji seniorskich w kształtowaniu polityk lokalnych.

Rozwijane będą inicjatywy edukacyjne skierowane do środowiska osób starszych. Osobom starszym zostanie zapewniony szerszy dostęp do uczelni na zasadzie wolnego słuchacza.

W planach Krajowego Programu jest między innymi również szersze wsparcie finansowe funkcjonowania Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

Cele działania wobec osób starszych można pogrupować w czterech obszarach:

- samodzielności i autonomii osób starszych – gdzie własne dochody (świadczenie emerytalne, rentowe) plus wsparcie ze strony pomocy społecznej umożliwia samodzielne prowadzenie gospodarstwa domowego lub pomoc w jego prowadzeniu poprzez odpowiedni zakres usług,
- integracji osób starszych ze społeczeństwem – utrzymywanie więzi społecznych, zarówno wewnątrz grupy jak i z pozostałą częścią społeczeństwa – poprzez organizowanie placówek dziennego pobytu, różnego rodzaju klubów, ośrodków, uniwersytetów trzeciego wieku,
- opieki nad osobami wymagającymi wsparcia zarówno w miejscu zamieszkania przy pomocy usług opiekuńczych jak i w placówkach całodobowego wsparcia jakimi są domy pomocy społecznej,
- właściwej, profilaktyce zdrowotnej, zapewniającej coraz większą sprawność w zaawansowanej starości, umożliwienie bycia aktywnym, uznania starszego pokolenia za wartościową część zasobów społecznych, wspieranie/budowanie solidarności międzypokoleniowej.

Pomoc mogłaby być jednak świadczona na lepszym poziomie. Modyfikowany system współfinansowania świadczeń adresowanych do tej grupy społecznej uzewnętrznia jej słabą

kondycję finansową, a co za tym idzie rezygnację ze strony samorządu z oferowanego pakietu świadczeń.

System ubezpieczenia społecznego w Polsce opiera się na art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r., który stwierdza, że „Obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego (...)”.

Celem zapewnienia ciągłości tego systemu Ministerstwo przygotowało kilka projektów:

1. Projekt ustawy o emeryturach kapitałowych

Przedłożony projekt ustawy wynika z konieczności dokończenia reformy systemu emerytalnego poprzez uregulowanie zasad wypłaty świadczeń ze środków gromadzonych w OFE dla osób, które powinny otrzymać świadczenie w nowym systemie emerytalnym.

Konieczność pilnego uregulowania kwestii wypłat z OFE wynika z faktu, że w roku 2009 pierwsi członkowie OFE przejdą na nowy typ emerytury pochodzącej z dwóch filarów nowego systemu emerytalnego: repartycyjnego i kapitałowego.

Projekt ustawy dotyczy określenia świadczeń pieniężnych wypłacanych ze środków zgromadzonych w OFE zwanych "emeryturami kapitałowymi", zasad nabywania prawa, trybu przyznawania i ustalania wysokości oraz wypłaty "emerytur kapitałowych".

Dnia 11 września 2008 r. projekt został rozpatrzony przez Podkomisję Nadzwyczajną – Komisję Finansów Publicznych i Komisję Polityki Społecznej i Rodziny (druk nr 743). Sprawozdanie zostało przyjęte w całości i w dniu 17 września br. projekt został skierowany do II czytania.

2. Projekt ustawy o zmianie ustawy o indywidualnych kontach emerytalnych oraz niektórych innych ustaw

Uważa się za celowe wprowadzenie zmian, które umożliwią zgromadzenie większych oszczędności, które posłużą uzupełnieniu dochodów emerytalnych oraz zachęcą osoby obecnie nie oszczędzające na IKE do uczestnictwa w tym systemie. W projekcie proponuje się m.in. zwiększenie rocznego limitu wpłat na IKE, tak aby wynosił on trzykrotność średniego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok, zmianę sposobu ustalania rocznego limitu wpłat na IKE poprzez możliwość określania tej kwoty nie tylko w oparciu o wysokość prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego

w gospodarce narodowej na dany rok, określonego w ustawie budżetowej, ustawie o przewidywanym budżecie, ale również w oparciu o ich projekty, jeżeli odpowiednie ustawy nie zostały uchwalone.

Część z projektowanych zmian była już przedłożona Sejmowi poprzedniej kadencji,

jednakże z uwagi na dyskontynuację prac parlamentarnych, zaszła potrzeba ponownego skierowania projektu do prac parlamentarnych.

W dniu 4 września 2008 r. projekt został rozpatrzony przez Komitet Rady Ministrów i rekomendowany Radzie Ministrów.

18 września br. projekt został przekazany do KPRM celem skierowania pod obrady Rady Ministrów.

3. Projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

W zakresie zmiany ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych projekt zawiera propozycje regulacji, które mają na celu przywrócenie podstawy prawnej dla objęcia ochroną ubezpieczeniową osób prowadzących niepubliczne szkoły lub placówki oświatowe oraz rozciągnięcie na osoby prowadzące działalność gospodarczą, zawierające umowy o pracę nakładczą reguł ubezpieczeniowych ustalonych dla takich osób zawierających umowy zlecenia.

W zakresie zmiany ustawy o emeryturach i rentach z FUS, projekt zawiera propozycje regulacji, które mają na celu umożliwienie emerytowanym żołnierzom i funkcjonariuszom służb mundurowych pobierającym emeryturę „mundurową”, zgłoszenie wniosku o przyznanie emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, na zasadach i w wysokości określonych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, umożliwienie członkom rodziny pozostałym po emerytowanych żołnierzach i funkcjonariuszach służb mundurowych, zgłoszenie wniosku o przyznanie świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz zmianę trybu negocjacji wysokości wskaźnika waloryzacji emerytur i rent w części uzależnionej od realnego wzrostu płac.

Dnia 4 września 2008 r. na posiedzeniu Komitetu Rady Ministrów projekt został rozpatrzony i rekomendowany Radzie Ministrów. 8 września br. wystąpiono z wnioskiem o zwolnienie z obowiązku rozpatrzenia projektu przez Komisję Prawniczą. 16 września br. projekt został zwolniony z Komisji Prawniczej.

4. Projekt ustawy o emeryturach pomostowych

Projekt ustawy zawiera rozwiązania mające na celu stworzenie możliwości wcześniejszego przejścia na emeryturę dla niektórych osób pracujących w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W nowym systemie emerytalnym ulega stopniowej likwidacji możliwość wcześniejszego przejścia na emeryturę. Przepis art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych mówi, że osoby zatrudnione w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, które nie będą mogły przejść na wcześniejsze emerytury zostaną objęte emeryturami pomostowymi. Zasady, warunki i tryb ustanawiania emerytur określa przygotowywany projekt ustawy o emeryturach pomostowych, który w dniu 13 maja 2008 r. został skierowany do uzgodnień międzyresortowych i konsultacji z partnerami społecznymi. W chwili obecnej trwają końcowe negocjacje w ramach uzgodnień w Komisji Trójstronnej.

5. Projekt ustawy o zmianie ustawy o Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw

Projekt ustawy wprowadza nowy system obliczania wysokości rent z tytułu niezdolności do pracy dla osób urodzonych po 1948 r., skorelowanego z ustalaniem wysokości emerytury w nowym systemie oraz zmianę przepisów, która pozwoli, aby renta z tytułu niezdolności do pracy nie ulegała zmniejszeniu ani zawieszeniu z tytułu osiągnięcia przychodów z pracy zarobkowej, bez względu na ich wysokość.

Konieczność dostosowania zasad obliczania wysokości rent z tytułu niezdolności do pracy do nowych zasad obliczania emerytur wynika z wprowadzonej w 1999 r. reformy emerytalnej. Dzięki przyjęciu jednolitej podstawy obliczenia emerytur i rent dla urodzonych po 1948 r., zachowana będzie - niezbędna dla koegzystencji obu systemów - relacja wysokości świadczeń emerytalnych do wysokości świadczeń rentowych. Pozwoli to na zapewnienie stabilności finansowej systemu ubezpieczeń społecznych i zwiększy zależność wysokości indywidualnego świadczenia od indywidualnie wnoszonych składek. Jednocześnie jednak nie ulegną zmianie przepisy, określające warunki, których spełnienie uprawnia do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W dniu 13 czerwca 2008 r. projekt został skierowany do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, dodatkowo 5 września br. do Komisji Finansów Publicznych (druk 627). 17 września 2008 r. odbyło się I czytanie projektu, który następnie został skierowany do dalszych prac w komisji.

Należy również wskazać, że Ministerstwo podjęło pracę nad przyjęciem przez Radę Ministrów Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2009 – 2013. Program stanowi propozycję kontynuacji funkcjonowania rządowej oferty programowej skierowanej do sektora organizacji pozarządowych, po pozytywnych doświadczeniach wynikających z realizacji Rządowego Programu – Fundusz Inicjatyw Obywatelskich w latach 2005 – 2007 oraz rezerwy celowej budżetu państwa w roku 2008 pn. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.

W ramach PO FIO, w latach 2009-2013 planuje się przekazanie 300 mln zł na wsparcie inicjatyw obywatelskich zgłaszanych przez sektor pozarządowy (60 mln zł rocznie). W PO FIO przewidziano realizację pięciu Priorytetów, wynegocjowanych w procesie uzgodnień i konsultacji:

1. Priorytet I. Aktywni, świadomi obywatele, aktywne wspólnoty lokalne;
2. Priorytet II. Sprawne organizacje pozarządowe w dobrym państwie;
3. Priorytet III. Integracja i aktywizacja społeczna. Zabezpieczenie społeczne;
4. Priorytet IV. Rozwój przedsiębiorczości społecznej;
5. Priorytet V. Pomoc techniczna.

Jednym z obszarów wsparcia przewidzianych do realizacji w ramach Priorytetu III, jest obszar **6. Aktywizacja ludzi starych, integracja międzypokoleniowa**. Projekty dofinansowane w ramach tego obszaru powinny dotyczyć w szczególności rozwijania form uczestnictwa ludzi starych, wzmacniających ich podmiotowość społeczną w środowisku lokalnym, rozwoju solidarności międzypokoleniowej, a także działań integrujących seniorów i młodych, wykorzystujących różne potencjały tych dwóch grup społecznych.

Na realizację Priorytetu III, w ramach zapisanej w projekcie PO FIO alokacji, przewidziano 18,6 mln zł rocznie. Kwota dofinansowania projektów złożonych w ramach obszaru wsparcia *Aktywizacja ludzi starych, integracja międzypokoleniowa* zależeć będzie z jednej strony od liczby złożonych w danym konkursie projektów, z drugiej zaś od oceny jaką uzyskają one w trakcie procedury konkursowej. Trudno wobec tego przewidzieć kwotę środków, jaka zostanie przeznaczona na realizację projektów w ramach ww. obszaru.

Warto jednocześnie podkreślić, iż w 2008 Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej jest odpowiedzialne za wdrażanie rezerwy celowej budżetu państwa pn. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO). Na realizację FIO w budżecie państwa na rok 2008 przeznaczono 60.000.000,00 zł. 8 lipca 2008 r. został rozstrzygnięty konkurs zorganizowany w ramach FIO 2008 – Minister Pracy i Polityki Społecznej dofinansował 848 podmiotów na kwotę ponad 58,2 mln zł.

Jednym z wielu działań wspieranych w ramach FIO 2008 jest Działanie 1.1 **Aktywizacja seniorów, integracja międzypokoleniowa** (w szczególności rozwijanie form uczestnictwa seniorów, wzmacniających ich podmiotowość społeczną w środowisku lokalnym, rozwój solidarności międzypokoleniowej, działania integrujące seniorów i młodych, wykorzystujące różne potencjały tych dwóch grup społecznych).

W wyniku rozstrzygnięcia konkursu FIO 2008 dotację uzyskało 50 projektów realizowanych w ramach Działania 1.1. Projekty te zostały dofinansowane na łączną kwotę 2.408.065,13 zł. Obecnie trwa etap podpisywania umów z beneficjentami oraz przekazywania środków.

2 wyzerani szczeru

z up
MINISTER
Jaroslav Duda
SEKRETARZ STANU